

บทที่ 3

ประวัติและความเป็นมาของตำรวจสันติบาล

ตำรวจสันติบาลมีกำเนิดตั้งแต่สมัยใดไม่ปรากฏหลักฐานเป็นที่แน่ชัด มีหลักฐานปรากฏพอสันนิษฐานได้ว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการตั้งตำรวจประเภทหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "โปลิศมิด" ทำหน้าที่สืบสวนเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับอาชญากรรม ดังหลักฐานที่ พ.ต.ท.อารักษ์ รามโกมุท ได้แสดงไว้ว่า

"พวกนี้พอตกค่าจะแต่งตัวนุ่งกางเกงแพรสีดำ ใส่เสื้อยืด มีผ้าขาวม้าที่เรียกว่า ผ้าใส่ปลาไหล ลักษณะเหมือนไหมสีต่าง ๆ คาดพุง ถือตะพุดหัวเลี่ยมเงินเหน็บรักแร้ ใส่หมวกคลุม ๆ เดินท่อม ๆ ไปตามตรอกซอกซอยต่าง ๆ ทุกคืน เพื่อสืบสวน สดับรับฟังเหตุการณ์โจรผู้ร้าย"

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีหลักฐานแน่ชัดขึ้น เมื่อพระองค์มีพระราชประสงค์ให้ราชการกรมตำรวจบูรณาการดำเนินเจริญยิ่งขึ้น โดยให้ทำการพัฒนาหน่วยงานให้สอดคล้องกับสภาพความเจริญของบ้านเมือง อีกทั้งเป็นการสมควรที่จะจัดให้มีเจ้าหน้าที่ ซึ่งรอบรู้ในวิชาการบางอย่างเป็นพิเศษขึ้นไว้เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนปราบปรามผู้กระทำความผิด² ดังนั้น เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2475 จึงได้ทรงมีพระบรมราชโองการ

¹พ.ต.ท.อารักษ์ รามโกมุท, "ตำรวจไทยเมื่อ 200 ปีก่อน," ตำรวจสัมพันธ์ (30 เมษายน, 2525), หน้า 10-14.

²ร.ต.อ.วีระ วิสุทธกุล, "ตำรวจสันติบาลกับการฝึกอบรม," (เอกสารวิจัยหลักสูตร สารวัตรและผู้บังคับกอง รุ่นที่ 1 กองบัญชาการศึกษา กรมตำรวจ, 2523), หน้า 8. (เอกสารอัครลำเนา)

โปรดเกล้าฯ ให้จัดระเบียบการแบ่งส่วนราชการของกรมตำรวจขึ้นใหม่ โดยรวมกรมตำรวจกรมตำรวจกองพิเศษ กับตำรวจภูธรกลางเข้าด้วยกัน ตั้งขึ้นเป็น "ตำรวจสันติบาล"³ มีหัวหน้าเป็นผู้บังคับการ 1 นาย แบ่งออกเป็น 3 กอง คือ กองที่ 1 และกองที่ 2 มีหน้าที่เป็นกำลังช่วยเหลือตำรวจนครบาลและตำรวจภูธร ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด ส่วนกองที่ 3 ให้แบ่งเป็น 4 แผนก คือ แผนกทะเบียนเนิรม์ลายนิ้วมือ แผนกบันทึกแผนและประทุษกรรม แผนกวิทยากร และแผนกบัญชีโจรผู้ร้าย ออกรูปพรรณผู้ร้ายหลบหนีและของหาย โดยมี พ.ต.อ.พระนรากรมบริรักษ์ (เจิม นิตะรุจิ) เป็นผู้บังคับการท่านแรก โดยมีที่ทำการอยู่บริเวณท่าเตียน กรุงเทพมหานคร⁴

ในสมัย พ.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เข้ารับตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ระหว่างปี พ.ศ. 2494-2495 มีปรากฏการณ์หลายอย่างทั้งภายในและภายนอกประเทศที่แสดงให้เห็นถึงการแทรกแซงของขบวนการคอมมิวนิสต์ซึ่งปรากฏขึ้นในประเทศไทย รัฐบาลสมัยนั้นตระหนักถึงภัยคุกคามของคอมมิวนิสต์ อันจะกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติและความสงบสุขของประชาชน จึงได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นหน่วยหนึ่งให้ชื่อว่า "หน่วยสืบสวนพิเศษสันติบาล" ทำการสืบสวนศึกษาความเคลื่อนไหวของขบวนการคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะ นอกเหนือไปจากงานปกติของกองตำรวจสันติบาล ผลงานของหน่วยนี้เป็นที่ประจักษ์ว่าเจ้าหน้าที่ของหน่วยฯ ปฏิบัติงานได้ผลสมตามนโยบายของทางราชการ จึงได้ขอตั้งหน่วยสืบสวนพิเศษขึ้นเป็นกองกำกับการ 6 และได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ตั้งขึ้นได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับวันที่ 13 ก.ย. 2503

³กระทรวงมหาดไทย, "ประกาศเสนาบดี ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2475 เรื่องการจัดแบ่งแผนงานในกรมตำรวจ," ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 45 พ.ศ. 2475 (ร.ศ. 191), หน้า 387.

⁴สุวิทย์ สุวรรณสุขุม, ประวัติกองตำรวจสันติบาล (เอกสารของหน่วยฝึกอบรมกองตำรวจสันติบาล กรมตำรวจ, 2514), หน้า 2-9. (เอกสารอัดสำเนา)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 ได้มีเจ้าหน้าที่อเมริกันเข้าร่วมปฏิบัติงานกับตำรวจสันติบาล โดยมีจุดประสงค์เพื่อการต่อต้านคอมมิวนิสต์หน่วยงานนี้ใช้ชื่อว่า "หน่วยพิเศษ (The Special Unit) และต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2501 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "หน่วยข่าว" ขึ้นตรงต่อกองบังคับการตำรวจสันติบาลเช่นกัน⁵ นอกจากนี้ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ยังได้จัดตั้งกองต่างด้าว ทำหน้าที่ควบคุมคนแหววอพยพขึ้นอีกด้วย⁶ และใน พ.ศ. 2506 รัฐบาลต้องการให้สันติบาลเป็นหน่วยพิเศษ ทำหน้าที่สืบสวนปราบปรามบุคคลที่กระทำผิดต่อความมั่นคงของรัฐและการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ จึงได้อนุมัติให้ตั้งกองกำกับการ 7 ขึ้น ซึ่งพิจารณาเห็นได้ว่าก่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการบริหารงานของตำรวจสันติบาล ขอบข่ายของการปฏิบัติงานกว้างขวางขึ้น โครงสร้างนี้ก็ได้ออกใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันนี้กองบังคับการตำรวจสันติบาลได้แบ่งส่วนราชการออกเป็น 7 กองกำกับการ และมีหน่วยขึ้นตรงต่อกองบังคับการตำรวจสันติบาลอีก 2 หน่วย กับ 1 ศูนย์⁷ ซึ่งทั้งหมดได้ปฏิบัติภารกิจภายใต้กำหนดหน้าที่การงานของกองตำรวจสันติบาล ดังนี้

กองตำรวจสันติบาล มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสืบสวนและรายงานความเคลื่อนไหวของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีการกระทำเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศหรือราชการแผ่นดิน สืบสวนหรือร่วมสืบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือการกระทำความผิดเป็นการก่อวินาศกรรม หรือคุกคามความ

⁵ ร.ต.อ.วีระ วิสุทธกุล, "ตำรวจสันติบาลกับการฝึกอบรม," (เอกสารวิจัยหลักสูตร สรวัด และผู้บังคับกอง รุ่นที่ 1 กองบัญชาการศึกษา กรมตำรวจ, 2523), หน้า 8. (เอกสาร กัดสำเนา)

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

⁷ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2508, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 82 ตอนที่ 34, ฉบับพิเศษ, ลงวันที่ 9 กรกฎาคม 2509.

⁸ ข้อมูลจากเอกสารของฝ่ายอำนวยการ งานกำลังพล สันติบาล (เอกสารอัดสำเนา)

สงบเรียบร้อยของประชาชน สอบสวนหรือร่วมสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร ความผิดต่อความสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ความผิดต่อกฎหมายป้องกันคอมมิวนิสต์ หรือความปลอดภัยของชาติ คำเนิการถวายความอารักขาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ อารักขาความปลอดภัยสถานที่ และบุคคลสำคัญทั้งฝ่ายไทย และชาวต่างประเทศ พิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายสัญชาติ การเนรเทศ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การนิมน์ และบทกฎหมายในส่วนเกี่ยวกับสมาคม และมูลนิธิ

บทบาทของตำรวจสันติบาลที่มีส่วนต่อการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน

จากการศึกษาถึงบทบาทของตำรวจสันติบาลที่มีส่วนต่อการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน ผู้ศึกษาวิจัย ได้นำเสนอข้อมูลทั้งในลักษณะของการสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถามตัวบุคคล ผู้ปฏิบัติงาน คือ ตำรวจสันติบาลเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

แต่การศึกษาโดยการสัมภาษณ์ ไม่สามารถที่จะทำการสัมภาษณ์ตำรวจสันติบาลได้ทั้งหมด ผู้ศึกษาวิจัยจึงใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง บุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มตามตำแหน่ง สาขาวิชาการศึกษา

โดยการแบ่งกลุ่มพิจารณาจากตำแหน่ง แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

กลุ่มที่ 1 ระดับรองสารวัตร ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีตำแหน่งต่ำ

กลุ่มที่ 2 ระดับสารวัตร, รองผู้กำกับการ ผู้กำกับการ และรองผู้บังคับการ

ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีตำแหน่งอยู่ในระดับสูง

ในการศึกษาวิจัย ของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง จะใช้บุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ 3 คน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ทางสาขาวิชาการศึกษา และจำแนกความคิดของแต่ละกลุ่มมาศึกษาเปรียบเทียบกันว่าจะมีความแตกต่างในบทบาทที่มีส่วนต่อการเสริมสร้างระบบประชาธิปไตยของไทยอย่างไร โดยผู้ศึกษาวิจัยได้แยกบทบาทของตำรวจสันติบาลออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1. ทิศนคติทางการเมือง 2. บทบาทในฐานะประชาชน 3. บทบาทในฐานะตำรวจสันติบาล

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ผู้ถูกสัมภาษณ์ระดับรองสารวัตร ซึ่งมียศระหว่าง ร.ต.ต.-ร.ต.อ. รวม 3 คน คือบุคคลที่ 1-3 เรียงตามลำดับดังนี้

บุคคลที่ 1 ถูกสัมภาษณ์มีตำแหน่งเป็นรองสารวัตรที่ปฏิบัติหน้าที่กองบังคับการตำรวจสันติบาล สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาทางรัฐศาสตร์

ผู้ถูกสัมภาษณ์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ดังนี้คือ ในด้านเกี่ยวกับ ลักษณะ และคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง มีความคิดเห็นว่า

"ที่ผ่านมานั้น นายกจะมาจากรัฐบาลผสม หลายพรรคการเมือง เพราะฉะนั้น นายกจึงต้องมีความประนีประนอม จะเด็ดขาดไม่ได้ จะเป็นการเกื้อกูล ประสานผลประโยชน์ระหว่างพรรคมากกว่า มันไม่ได้มีการพัฒนาทางการเมืองเลย ส่วนในด้าน ส.ส. นั้นของไทยมีคุณภาพน้อย ความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่มีน้อย ส่วนมากมากจากการใช้เงินและเมื่อซื้อเสียงมาแล้ว ก็หวังว่าจะเข้ามาครอบงำผลประโยชน์กันอย่างมากมาย"

สัมภาษณ์ เมื่อ 2 พฤษภาคม 2535, ที่ กองบังคับการตำรวจสันติบาล

ทัศนคติเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองของผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นว่า ผู้นำทางการเมืองของไทย ยังไม่มีคุณภาพเพียงพอต่อระบบประชาธิปไตย และมีความคิดเห็นว่า ผู้นำทางการเมืองของไทยจะมีลักษณะที่ประนีประนอมแก่ทุกฝ่าย

ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

"ตัวผมเอง เลือกระบบพรรคการเมือง คือ นักการเมือง สังกัดพรรคไหน ไม่ได้ที่ตัวบุคคล เพราะในการเลือกตั้ง พรรคการเมืองนั้นสร้างความเป็นเอกภาพ มีเสียงข้างมากในทางการเมือง ส่วนการเลือกตั้งนี้สำคัญเพราะเป็นทางออกของคนในการเลือกคนมาทำงานให้กับประเทศ ถ้าจะให้ประเทศนี้มีการพัฒนา มาก ๆ จะต้องมีการเลือกตั้งบ่อย ๆ เมื่อผมกลับไปบ้านผม คือ จังหวัดอ่างทอง นั้น เขาให้เบอร์ละ 100 บาท ซึ่งครั้งก่อนนั้นให้ 50 บาท แสดงถึงคนซื้อเสียงนั้น จำเป็นต้องใช้เงินมากขึ้น ถ้าเลือกตั้งบ่อย ๆ คนจะไม่มีเงินซื้อเสียง ระบบการเลือกตั้งจะได้ดีขึ้น"

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงว่าผู้ถูกสัมภาษณ์มีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเลือกตั้งสูง และมีทัศนคติที่ส่งเสริมการเลือกตั้ง

ต่อมาการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้กล่าวว่า

"ผมคิดว่า ประชาชนควรมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและเรียกร้องสิ่งที่ต้องการจากผู้ปกครอง โดยไม่เป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อคนส่วนใหญ่ หรือเป็นการผิดต่อกฎหมาย"

ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ผู้ถูกสัมภาษณ์มีทัศนคติที่มุ่งเน้นให้ประชาชน มีสิทธิในการเรียกร้องสิ่งที่ตนต้องการ ตามระบอบประชาธิปไตย แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขต หรือภายใต้กฎหมาย และการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่

จากการสัมภาษณ์ในเรื่องนโยบายของรัฐกับความเป็นประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

"ตามความเห็นผมจริง ๆ แล้ว ประเทศเราเนี่ยไม่มีประชาธิปไตยตามสากล เพราะต้องมีเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ ในการปกครองที่ผ่านมานั้นมันเป็นเพียงการตกอยู่ภายใต้อำนาจของคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มเดียวเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อประชาชน คนทั่วไปยังไม่รู้จักการเมืองดี ยังไม่รู้ว่าเขาเลือกตั้งไปเพื่ออะไร เพียงได้เงินแล้วก็ไปเลือกขาดระบบการศึกษาที่ดี ในการพัฒนาให้คนมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย ส่วนที่รู้ความจริง ๆ ในเรื่องประชาธิปไตยเท่าที่เห็นก็คงมีเฉพาะคนในกรุงเทพเท่านั้น"

คำให้สัมภาษณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นถึงว่านโยบายของรัฐในประเทศไทย ยังไม่ได้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษา เพราะความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย และเท่าที่ผ่านมานโยบายของรัฐส่วนใหญ่อยู่ภายใต้คนเพียงกลุ่มเดียว

จากการสัมภาษณ์เพื่อแสดงถึงบทบาททางการเมืองในฐานะประชาชนของตำรวจสันติบาล ที่มีต่อการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ในบทบาทที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้กล่าวไว้ดังนี้

"เราก็พยายามบอกให้ประชาชนที่รู้สึกว่าการเลือกพรรคนี้ดี และอย่าท้อถอย ถ้าเลือก ส.ส. เข้าไปแล้ว ไม่ทำอะไรให้ ให้คิดว่า ตนนั้นได้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดแล้ว ตนได้เลือกพรรคนี้เข้ามามีการบริหารประเทศอย่างดีที่สุด"

ในคำให้สัมภาษณ์ แสดงถึงบทบาทที่สนับสนุนต่อการเลือกตั้งได้อย่างดีในฐานะประชาชนคนหนึ่งที่สามารถทำได้

บทบาททางการเมืองในฐานะประชาชน ที่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในด้านสิทธิเสรีภาพนั้นผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้ความคิดเห็นว่า "ถ้าในฐานะที่ผมเป็นประชาชนคนหนึ่ง โดยส่วนตัวแล้วถ้าผมไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกลไกของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผมก็จะเรียกร้องในสิทธิที่ผมควรจะได้รับเหมือนกัน" จากคำกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ตำรวจสันติบาลในฐานะประชาชนคนหนึ่งสนับสนุนต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนในการรักษาผลประโยชน์ของตนที่พึงจะมีในระบอบประชาธิปไตย

จากคำสัมภาษณ์ เพื่อแสดงถึงบทบาทในทางการเมืองในฐานะผู้ปฏิบัติงานหรือตำรวจสันติบาลเอง ที่มีต่อการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐ

"บางสิ่งบางอย่างนั้นเราต้องทำ ผมยอมรับว่าประเทศเราจำเป็นต้องปกครองในรูปแบบนี้ ในเมื่อเราสมัครใจเป็นตำรวจแล้ว เราจะต้องมีระเบียบวินัย ยอมรับการปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ถ้าหากบางครั้ง นโยบายบางอย่างไม่ถูกใจเรา หรือขัดต่ออุดมการณ์ เราก็ต้องทำให้ดีที่สุด เพื่อให้เกิดผลเสียหายน้อยที่สุด"

แสดงให้เห็นว่า ตำรวจสันติบาลมีแนวโน้มที่จะยอมรับสภาพที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ แม้บางครั้งจะขัดต่ออุดมการณ์หรือหลักการของตน แต่ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามแต่ในการปฏิบัตินั้น ก็พยายามหลีกเลี่ยงให้มีผลเสียหายน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางทาง

การเมือง

ส่วนบทบาททางการเมืองในฐานะผู้ปฏิบัติงานหรือตำรวจสันติบาลที่ส่งเสริมต่อระบอบประชาธิปไตย ในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น

"บางครั้งมีคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งขัดหลักการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นคำสั่งของผู้
นำทางการเมือง เราก็ต้องกระทำ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย แต่เราก็ต้อง
คำนึงถึงวิธีการ คือ สามารถอะลุ่มอะล่วยได้ ไม่ใช่กำลังรุนแรง นิ่มนวลหน่อย
เราจะต้องไปสังเกตการณ์ว่าใครเป็นผู้นำคนกลุ่มนี้เข้ามา ผู้นี้คือใคร คือ ถ้ามา
ด้วยความสงบ ก็ไม่มีการใช้ความรุนแรง ยื่นข้อเรียกร้องเสร็จแล้วก็สลายตัวไป
ประชาชนก็สามารถที่จะกระทำได้ ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงที่ดี เรายอมรับได้
เพียงแต่ควบคุมให้อยู่ในความสงบเท่านั้น"

จากคำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาททางการเมืองในฐานะตำรวจสันติบาลที่สามารถ
สนับสนุนต่อการแสดงออก ซึ่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เป็นไปตามกระบวนการ
ประชาธิปไตยได้เช่นกัน

บุคคลที่ 2¹⁰ ผู้ถูกสัมภาษณ์มีตำแหน่งเป็นรองสารวัตร การปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการ
ตำรวจสันติบาล สำเร็จวิชาการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ สามพราน

ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย
ดังนั้น คือ ในด้านเกี่ยวกับลักษณะ และคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง

¹⁰ สัมภาษณ์เมื่อ 4 พฤษภาคม 2535, กองบังคับการตำรวจสันติบาล

"นายกรัฐมนตรี ที่ผ่านมามีส่วนต่อการพัฒนาประชาธิปไตย แต่จะพัฒนาในลักษณะก้าวแล้วถอย คือมีความตั้งใจในการพัฒนา แต่พอเริ่มไปได้ก็ติดขัด ลุบนหน้าปะจุมกกับพรรคพวกตนเอง ทำให้พัฒนาไม่ได้เท่าที่ควรและจะเห็นได้ว่าปัจจุบัน ส.ส. หรือนักการเมืองที่มีความรู้จริง ๆ มีน้อย เป็นพ่อค้าเสีย 70% เป็นนักการเมืองจริง ๆ 7%"

สำหรับผู้นำทางการเมืองนั้น ในทัศนะของผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นว่า ผู้นำก็มีส่วนต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตย แต่ในปัจจุบันผู้นำทางการเมืองของไทยไม่ค่อยมีคุณภาพเท่าไรนัก

ทัศนะของผู้ถูกสัมภาษณ์ ในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คือ

"การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อระบบประชาธิปไตย ที่ผ่านมามีในกรุงเทพฯ ใช้ได้ในต่างจังหวัด ยังมีส่วนที่ไม่เป็นประชาธิปไตย มีการซื้อเสียง ผมว่ายิ่งมีองค์กรกลาง ยิ่งเละเข้าไปใหญ่ คือ เหมือนเราจะต้องจ่าย 500 บาท พอมีคนมาแอบดู เราก็ต้องจ่ายเพิ่มขึ้นเป็น 1,000 บาท"

ผู้ถูกสัมภาษณ์ เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งว่ามีส่วนต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย และไม่เห็นด้วยกับการใช้เงินซื้อเสียงเลือกตั้ง

ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ที่ความสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้ความคิดเห็นว่า

"ผลประโยชน์ของประชาชนนั้นขึ้นอยู่กับกลุ่มผู้มีอิทธิพลธุรกิจการเมืองและข้าราชการประจำ ซึ่งเป็นมานานแล้ว การพัฒนาระบบประชาธิปไตยยังไม่เจริญเต็มที่ พอจะเจริญก็ทำลายไม่ได้สร้างผลประโยชน์ให้ประชาชนได้รับ ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่กับกลุ่มทุนของกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมือง สิทธิของคนกลุ่มน้อยไม่ได้รับการคุ้มครอง"

ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพใน สรุปลี้ได้ว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นความสำคัญของประชาชน โดยส่วนรวม คำนี้ถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่เป็นหลัก เนื่องจากผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นว่าสิทธิของคนส่วนใหญ่ ไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล แต่กลับไปตกอยู่กับกลุ่มหรือพรรคพวกของผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง

สำหรับทัศนะของผู้ถูกสัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายของรัฐในระบบประชาธิปไตยนั้น มีความเห็นว่า

"ควรให้ความรู้ ด้านการศึกษา ควรเน้นให้มากเพราะประเทศเรายังไม่เน้นมาก การศึกษาจะเป็นพื้นฐานช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจ และประพฤติปฏิบัติได้ สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยมากที่สุด นโยบายของรัฐควรเน้นด้านการศึกษา ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด เริ่มตั้งแต่ในโรงเรียนเลย"

จากคำให้สัมภาษณ์ แสดงถึง ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายของรัฐ เกี่ยวกับการให้การศึกษาในระบบประชาธิปไตยแก่ประชาชนเพราะเห็นว่า การศึกษาเป็นหลักการเบื้องต้น ที่จะทำให้บ้านเมืองเป็นประชาธิปไตยได้

บทบาททางการเมืองในฐานะประชาชนของตำรวจสันติบาลที่มีต่อการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในแง่ของการเลือกตั้ง

"ไปเลือกตั้งทุกครั้ง แนะนำเพื่อนฝูง พูดคุยให้ฟังว่านักการเมืองคนไหนที่ทำได้ รุจริตของเขา"

ในฐานะที่เป็นประชาชน ตำรวจสันติบาล มีส่วนช่วยส่งเสริมด้านการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย ดังคำให้สัมภาษณ์

บทบาททางการเมืองในฐานะประชาชน ที่มีต่อการส่งเสริมในสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย คือ

"เสรีภาพมิได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขต ถ้าในฐานะที่ผมเป็นประชาชนคนหนึ่ง และมีความต้องการที่จะเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ในทางการเมือง ผมก็จะดำเนินการโดยผ่านกระบวนการทางการเมือง เช่น ผ่านผู้แทน ผ่านหน่วยงานของรัฐ แต่ไม่ใช่วิธีที่ทำให้คนส่วนใหญ่เดือดร้อน หรือ สร้างความวุ่นวายให้สังคม เช่น การนัดหยุดงาน หรือ เดินขบวนประท้วง เป็นต้น"

สำหรับ การแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพแล้ว ผู้ถูกสัมภาษณ์ ก็เห็นว่าทำได้ แต่ต้องไม่ทำให้คนส่วนใหญ่เดือดร้อน หรือผิดต่อกฎหมาย

ต่อมา เราพิจารณาถึงบทบาททางการเมืองในฐานะเป็นตำรวจสันติบาลชั้นสัญญาบัตรที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐ

"อุดมการณ์ของสันติบาล มีส่วนช่วยในการทำงาน เราคิดเห็นอย่างนี้ก็ทำอย่างนี้ไป สันติบาลมีส่วนมากในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย หารายงานข่าวทุกเรื่อง รายงานตามความเป็นจริงที่เราได้สัมผัสมา รายงานถึงความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนให้รัฐบาลทราบ เราจะทำงาน เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติมา พี่ก็ไม่ได้หวังตำแหน่งอะไรที่มาอยู่สันติบาลนี้ไปเรื่อย ๆ ไม่ได้ทำเพื่อนายเพื่อใคร แต่ทำเพื่อองค์พระมหากษัตริย์ ตำรวจสันติบาลนั้นมีอุดมการณ์เพื่อประชาธิปไตย"

สรุปได้ว่า บทบาทของตำรวจสันติบาลต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐนั้น ผู้ถูกสัมภาษณ์ คำนึงถึงความถูกต้องตามครรลองของประชาธิปไตยในการปฏิบัติ มิใช่ทำเพื่อรับใช้บุคคล หรือกลุ่มบุคคล แต่ทำไปเพื่อธำรงไว้ ซึ่ง ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็น

อุดมการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสันติบาล

สำหรับบทบาททางการเมืองในฐานะเป็นพนักงานตำรวจ ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน

"ถ้ามีผู้เดินขบวนประท้วง เรียกร้องต่อรัฐบาล เราต้องสืบให้รู้ และรายงานไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่า เขาเดือดร้อนจริงหรือเปล่า ไม่ใช่ข้อความที่ไม่ตรงกับความจริง และเราสามารถจะเสนอแนะความคิดเห็นเราลงไปด้วยว่า เขามาด้วยความเดือดร้อนจริง ๆ หรือไม่"

การตอบคำถามของผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงบทบาทในฐานะตำรวจสันติบาลที่มีส่วนช่วยต่อการสนับสนุนด้านสิทธิและเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย

บุคคลที่ 3^๑ ผู้ถูกสัมภาษณ์มีตำแหน่งเป็นรองสารวัตร ที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการตำรวจสันติบาล สำเร็จการศึกษาทางประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง

"ในสังคมไทย ยังยึดถือตัวบุคคล และสถาบัน เช่น สถาบันทหารจะมีอิทธิพลต่อการปกครองประเทศมานานมาก ซึ่งบางครั้งเราก็ต้องยอมรับว่า ขณะนี้ยังไม่มีทางอื่นที่ดีกว่านี้ แต่ถ้าทำได้ ผมเห็นว่าน่าจะมีผู้นำการเมืองที่มาจากประชาชนมากกว่า"

^๑ สัมภาษณ์ เมื่อ 2 พฤษภาคม 2535, ที่กองบังคับการตำรวจสันติบาล

ความคิดเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์ ผู้นำทางการเมืองควรมาจากประชาชน
ในเรื่องการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์กล่าวว่า

"ในการเลือกตั้งนั้น เป็นความถูกต้องของระบบ แต่ถ้าไม่ยึดถือต่อกติกา ไม่ได้เอา
คนที่มาจากการเลือกตั้งมาเป็นนายก ระบบการเลือกตั้งก็จะเสียไป"

การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์มีทัศนะว่า นายกรัฐมนตรีควรจะ
มาจากการเป็น ส.ส.มาก่อน

สำหรับในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ ตามความคิดเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์ คือ

"ควรให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยเท่าเทียมกันและให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย
แก่เด็ก ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย
ในอนาคต"

ตามความเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์ ควรสนับสนุนให้มีการแสดงออกในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ
ตั้งแต่ในโรงเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย

เมื่อพิจารณาถึงความคิดเห็นต่อนโยบายของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์
ให้ความเห็นว่า

"นักการเมืองมุ่งที่จะรักษาอำนาจมากกว่าที่จะทำให้ส่วนรวม ปกป้องอำนาจ
และผลประโยชน์ของตน"

ผู้ถูกสัมภาษณ์มีทัศนะว่า นโยบายของรัฐที่ดีต้องมุ่งตอบสนองต่อความต้องการของ
ประชาชนส่วนใหญ่ ไม่ใช่เพื่อกลุ่มพรรคพวกของผู้ปกครองเอง

บทบาททางการเมืองในฐานะประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้ง "ผมไปเลือกตั้งเกือบทุก
ครั้งนะ ต้องการได้คนดีเข้าไปในสภา หรือทำประโยชน์ให้คนส่วนใหญ่บ้าง"

ผู้ถูกสัมภาษณ์มีบทบาทที่สนับสนุน ต่อการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยจากคำให้
สัมภาษณ์

ในฐานะประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการเรียกร้อง สิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย
"ถ้าทำได้ก็ทำ คือ แบบว่า ถ้ามีโอกาส เช่น ถ้าเขามีการประชุมอะไร เราก็จะไปดูในฐานะผู้
สังเกตการณ์ แต่ถ้าเห็นว่ามันดีน่าสนับสนุน เราก็จะช่วยเขาด้วย แต่ต้องไม่ก่อความวุ่นวายนะ"

บทบาทในฐานะประชาชน ก็มีส่วนช่วยต่อการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพตามระบอบ
ประชาธิปไตย

สำหรับบทบาททางการเมือง ในฐานะตำรวจสันติบาลกับการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบาย
ของรัฐ

"ทุกวันนี้คิดว่างานสันติบาลนั้น ไม่ได้ส่งเสริมระบบประชาธิปไตย แต่เป็นเครื่องมือ
ของรัฐบาล มีซ้ายหัน ขวาหัน ตามต้องการของผู้เ้า คือ เมื่อข้างบนยังไม่ยอมรับ
ความคิดเห็นของเรา เมื่อเขาสั่งลงมาเราก็ต้องทำตาม แต่ถ้าคำสั่งนั้นขัดกับหลักการ
ประชาธิปไตย เราก็ต้องพยายามประนีประนอม หลีกเลียง พยายามปฏิบัติหน้าที่ให้
เป็นกลางที่สุด"

ในทัศนะของผู้ถูกสัมภาษณ์ บทบาทของสันติบาลเป็นเพียง เครื่องมือที่ปฏิบัติหน้าที่ตาม
นโยบายของรัฐ - ไม่ได้ส่งเสริมต่อระบอบประชาธิปไตยเท่าใดนัก

ส่วนบทบาทของสันติบาลกับการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น

"การปฏิบัติหน้าที่ ถ้าจะเกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนนั้น เช่น ถ้าเป็นคำสั่งคอยดูแล การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ หรือ รายงานความเคลื่อนไหวของผู้ชุมนุม เราต้องมีรายงานตามความเป็นจริง เพื่อระวังมิให้มีมือที่สามเข้ามาแทรกแซง เพื่อให้วิถีทางประชาธิปไตย ดำเนินไปตามครรลองที่ถูกต้อง"

แสดงให้เห็นถึงบทบาทในฐานะตำรวจสันติบาลที่มีต่อการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย

กลุ่มที่ 2 ผู้ถูกสัมภาษณ์ระดับสารวัตร ถึง รองผู้บังคับการ ซึ่งมียศระหว่าง พ.ต.ต.- พ.ต.อ. รวม 3 คน คือบุคคลที่ 4-6 เรียงตามลำดับดังนี้

บุคคลที่ 4¹² ผู้ถูกสัมภาษณ์ตำแหน่ง เป็นรองผู้บังคับการที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการตำรวจสันติบาลสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากต่างประเทศ

ผู้ถูกสัมภาษณ์มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในด้านเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง ดังนี้

"การทำงานของนายกรัฐมนตรีกับ ส.ส. ในไทยนั้นเป็นแบบแบ่งพรรคแบ่งพวก เริ่มมาจากเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 เริ่มมีขบวนการฝ่ายซ้ายขึ้นมา ทำให้มีอุดมการณ์ที่ติดต่อด้านกันระหว่างฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวา สำหรับในประเทศไทย ทหารมีอำนาจมาก และทหารมีความคิดว่า การพัฒนาประชาธิปไตยต้องทำไปพร้อมกับ

¹² สัมภาษณ์ เมื่อ 4 พฤษภาคม 2535, ที่กองบังคับการตำรวจสันติบาล

การปราบปรามคอมมิวนิสต์ ส่วนพวกนายทุนที่ต้องการมีอำนาจทางการเมือง พวกนายทุนบางกลุ่มก็สนับสนุนพวกคอมมิวนิสต์ด้วย ถึงมีการช่วงชิงอำนาจกันมาตลอด เป็นวงจรรอบทวน ผู้เฝ้าทางการเมืองจริง ๆ แล้วไม่ได้ทำเพื่อประชาชน แต่ทำเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตน"

สำหรับทัศนคติในเรื่องผู้นำทางการเมือง ผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นว่า ผู้นำทางการเมืองจริง ๆ แล้ว แบ่งเป็นสองกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็ทำเพื่อพรรคพวกของตน ไม่ได้ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

"ส.ส. ที่เลือกเข้าไป ส่วนใหญ่ทำเพื่อรักษาผลประโยชน์ของพวกตนและไม่ค่อยคำนึงถึงความเดือดร้อนของคนส่วนใหญ่"

ในเรื่องการเลือกตั้งนี้ ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า ในระบอบประชาธิปไตยนั้น การเลือก ส.ส. เข้าไปควรจะเลือกคนที่ทำเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่จริง ๆ

ทัศนะของผู้ถูกสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ

"เป็นสิ่งที่ดีนะ ผมว่า แต่ต้องไม่มีอะไรอยู่เบื้องหลัง ทำได้ ผมว่าน่าได้นะ เรียกร้องด้วยความสงบ สันติ ผมเห็นด้วย"

การแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่น่าสนับสนุน ตามความเห็นของผู้ถูกสัมภาษณ์

ต่อมาผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐในระบบประชาธิปไตยไว้ว่า

"รัฐบาลควรจะพยายามกระจายรายได้ไปให้คนในชนบทที่ยากจนมากขึ้น พยายามทำให้คนส่วนใหญ่รับผลประโยชน์ทางการเมืองโดยเท่าเทียมกัน ลดการสร้างผลประโยชน์ให้กับพรรคพวกตนเองลงบ้าง"

สำหรับเรื่องนโยบายของรัฐ ผู้ถูกสัมภาษณ์เสนอว่ารัฐควรจะมีนโยบาย สนองตอบต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม ไม่ใช่ทำเพื่อพรรคพวกของตนเองอย่างเดียว

บทบาททางการเมืองในฐานะประชาชนของตำรวจสันติบาลที่มีต่อการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในแง่ของการเลือกตั้ง

"พยายามบอกคนที่รู้จักไม่ให้ขายสิทธิขายเสียงรับเงินในการเลือกตั้ง และไปเลือกตั้งทุกครั้ง"

ในฐานะประชาชน ตำรวจสันติบาลมีส่วนช่วยส่งเสริมการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

สำหรับในส่วนบทบาทที่สนับสนุนต่อการแสดงออกซึ่งสิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย

"ผมจะไม่ค่อยเก็บแค่นี้เรียกเรื่องอะไรกับใครเขาเท่าไร ส่วนมากก็ปล่อยให้มันเป็นไปตามกระบวนการด้วยตัวของมันเอง คือ ระบอบประชาธิปไตย ผมว่ามันสามารถพัฒนาไปได้เองเรื่อย ๆ"

ในฐานะประชาชนผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่มีส่วนในการแสดงออกในการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ แต่ปล่อยให้ไปเป็นไปตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยเอง

บทบาททางการเมืองในฐานะเจ้าพนักงานตำรวจของตำรวจสันติบาลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐ

"สันติบาลมีบทบาทในด้านเกี่ยวกับความมั่นคง ถ้าหากจะไปมีบทบาทในเรื่องของประชาธิปไตย คิดว่ามีจะเกินขีดความสามารถ แต่เราอาจจะทำได้ โดยการเสนอแนะความคิดเห็นของประชาชนเข้าสู่รัฐบาลอีกที โดยปกติสันติบาลต้องวางตัวเป็นกลาง ต้องสามารถแยกแยะได้ ว่าอันไหนถูกอันไหนควร ถ้าหากเราเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะกลายเป็นเผด็จการ"

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐ คือ ต้องวางตัวเป็นกลาง โดยไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มากเกินไป

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตำรวจสันติบาลกับสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์กล่าวว่า

"การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีกฎหมายรองรับอยู่ไม่สามารถทำผิดกฎหมายได้ ถ้าเราทำงานทุกอย่างตามขั้นตอน การปฏิบัติงานจะถูกต้องตามกฎหมาย และจะไม่ขัดกับหลักการประชาธิปไตย การเดินขบวนเรียกร้อง เป็นเรื่องที่มีกฎหมายต้องจัดการ"

สรุป การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกสัมภาษณ์ยึดถือตามกฎหมายเป็นหลัก และถ้าทำผิดต่อกฎหมายก็ถือว่าเป็นความผิดเช่น การเดินขบวน การเรียกร้องต่าง ๆ

บุคคลที่ 5¹³ - ผู้ถูกสัมภาษณ์มีตำแหน่งเป็นผู้กำกับการที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการ ตำรวจสันติบาลสำเร็จการศึกษา จากโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน

ผู้ถูกสัมภาษณ์มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในส่วนเกี่ยวกับลักษณะ และคุณสมบัติของผู้เฝ้าทางการเมืองคือ

"ผู้นำทางการเมืองควรจะเริ่มตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น ส่วนมากคนที่ เป็น ส.ส. ไม่ใช่คนในท้องถิ่นนั้น การเก็บ ส.ส. ควรจะเริ่มมาจากการเป็น ส.จ. ในท้องถิ่นนั้น และถึงขึ้นมาเป็น ส.ส. เพื่อให้รู้ถึงปัญหาความเดือดร้อนจริง ๆ ของคนในท้องถิ่น ควรมีการเริ่มการพัฒนาจากระดับล่างขึ้นมา"

ในทัศนะของผู้ถูกสัมภาษณ์ ผู้นำทางการเมืองควรจะเริ่มตั้งแต่เป็นผู้นำในท้องถิ่นมาก่อน

สำหรับทัศนคติทางการเมือง เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

"ถ้ามองย้อนกลับไปใน ส.ส. ในปัจจุบันที่ มาจากการเลือกตั้ง ไม่ใช่ตัวแทนของประชาชน เป็นการสร้างภาพขึ้นมาเฉย ๆ ประชาธิปไตยจริง ๆ ควรจะสร้างมาจากระดับล่าง หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ขึ้นมาเรื่อย ๆ การเลือกตั้ง ถึงจะสนับสนุนต่อความเป็นประชาธิปไตย ส.ส. ควรจะมาจากคนในท้องถิ่นนั้น"

ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความเห็นว่า ระบบการเลือกตั้งของไทยต้องมีการพัฒนาตั้งแต่ระดับล่าง และพัฒนาไปถึงระดับประเทศ

¹³ สัมภาษณ์ เมื่อ 3 พฤษภาคม 2535, ที่กองบังคับการตำรวจสันติบาล

ความคิดเห็นต่อสิทธิเสรีภาพในระบบประชาธิปไตย

"ที่ว่า เรื่องการเดินขบวนเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ นั้นก็จะทำได้ แต่ขอให้อยู่ภายใต้กรอบหรือกฎเกณฑ์ที่ กฎหมายกำหนดไว้ หรือการเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์บางฉบับ เราจะเห็นว่าเขาต้องการขายข่าวเพียงอย่างเดียว บางทีก็ไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมา เช่น เกิดความวุ่นวายในบ้านเมือง อันนี้เป็นเรื่องที่เราต้องพิจารณากัน"

สิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นว่า ควรสนับสนุนแต่ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และไม่ก่อกวนความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

สำหรับทัศนะของนโยบายของรัฐในระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์กล่าวว่า

"นโยบายบางอย่างที่จำเป็นต้องมีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ หรือรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง อันนี้ พี่ว่าแล้วแต่สภาพสถานการณ์ของบ้านเมืองตอนนั้น เราจะโทษรัฐบาลอย่างเดียวไม่ได้ เพราะถ้ารัฐบาลทำผิดกฎหมาย ประชาชนก็ไม่ยอมรับ เพราะฉะนั้นนโยบายบางอย่างจะให้ป็นประชาธิปไตย ร้อยเปอร์เซ็นต์คงทำไม่ได้"

ในประเด็นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า เรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง นโยบายบางอย่างอาจไม่สามารถเป็นประชาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์

บทบาททางการเมืองในฐานะประชาชนที่มีต่อการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย "ถ้าเป็นตอนนั้นนะพี่ไม่ค่อยได้ไปเลือกเท่าไร เพราะคิดว่าเลือกไปที่เท่านั้น คนที่เราอยากให้เข้าไปบริหาร ก็ไม่ได้เข้า พวกนี้เข้าไปได้ ส่วนใหญ่ก็ไม่มีความรู้ ขาดคุณธรรม"

สำหรับบทบาทต่อการเลือกตั้งในฐานะประชาชน ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ได้มีส่วนสนับสนุน
เท่าใดนัก

บทบาททางการเมืองในฐานะประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับ สิทธิเสรีภาพ

"สำหรับตัวนี่แล้ว ในฐานะคนธรรมดาจะไม่ใช้ตำรวจ นี่ไม่ค่อยเดือดร้อนเท่าไร
จริง ๆ คือ น้องเข้าใจไหม มันเหมือน ไม่ซิกไปงัดไม้ซุงนะ เคยคิดนะไอ้เรื่อง
เรียกร้องต่าง ๆ นะ แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่ค่อยมีใครเซาฟิงเราเท่าไร ก็
เลยปล่อยเลยตามเลย"

บทบาทที่มีต่อการมีสิทธิเสรีภาพ ในฐานะประชาชน ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ได้มีส่วนสนับสนุน
เท่าใดนัก เพราะคิดว่า ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอะไรได้ ถ้าผู้นำรัฐบาลไม่รับฟังความคิดเห็น
ของประชาชน

ในฐานะตำรวจสันติบาล กับการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐ

"เราจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่ถูกกฎหมาย เราจะปฏิบัติตามอุดมการณ์ของเรา
เองไม่ได้ ถึงบางครั้งคำสั่งหรือนโยบายที่ให้มาขัดกับหลักการ หรืออุดมการณ์ของ
เราบ้าง แต่ถ้าไม่ผิดต่อกฎหมาย ในฐานะที่เป็นตำรวจมีระเบียบวินัย จำเป็นต้อง
ปฏิบัติตาม"

สำหรับบทบาทสำหรับผู้ถูกสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐนั้น ถึงแม้ว่า
บางครั้งจะขัดกับหลักการประชาธิปไตยบ้าง แต่ถ้าเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายก็ต้องปฏิบัติตาม

ตำรวจสันติบาลกับการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ถ้ามีคนมาเดินขบวนของผู้ได้รับความเดือดร้อน เช่น รถไฟสไตรค์ ถ้าไม่มีกลุ่มไหนแทรกแซง เราก็เสนอแนะไป รัฐบาลก็แก้ไขไปตามความเดือดร้อน แต่ถ้ามีพรรคการเมืองเข้ามาแทรกแซง เราจะต้องจัดตั้งการเมืองนั้นออกไป ส่วนการปฏิบัติต่อมวลชนนั้น ถ้าเขาได้รับความเดือดร้อนมาจริง เราจะใช้วิธีการที่นุ่มนวลและประนีประนอม และเสนอข้อเรียกร้องให้รัฐบาลทราบ ว่ากลุ่มนี้ได้รับความเดือดร้อนจริง ๆ"

การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสันติบาล มีส่วนช่วยต่อการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย ตามคำกล่าวของผู้ถูกสัมภาษณ์

บุคคลที่ 6¹⁴ ผู้ถูกสัมภาษณ์มีตำแหน่งเป็นรองผู้กำกับการที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการตำรวจสันติบาล สำเร็จการศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์

ผู้ถูกสัมภาษณ์มีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ในด้านเกี่ยวกับลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำทางการเมือง

"ส่วนใหญ่นักการเมืองไม่มีคุณภาพ จะมีคุณภาพก็แค่สัก 5% 10% นอกนั้นก็ไม่มีอุดมการณ์อะไร เข้ามาเพื่อหวังผลประโยชน์ ตัวนายกรัฐมนตรีน่าจะมีส่วนมากต่อการพัฒนาประชาธิปไตย"

ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความคิดเห็นโดยสรุปว่า ผู้นำทางการเมืองยังไม่มีคุณภาพเพียงพอ แต่ระบบประชาธิปไตยจะสามารถพัฒนาไปได้ ในระดับใดในส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากตัวนายกรัฐมนตรีนี่ด้วย เพราะเป็นผู้นำในการบริหารประเทศ

¹⁴ สัมภาษณ์ เมื่อ 3 พฤษภาคม 2535, ที่กองบังคับการตำรวจสันติบาล

ทัศนะของผู้ถูกสัมภาษณ์ต่อการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

"การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตย ที่ผ่านมากในกรุงเทพฯ ใช้ได้ แต่ต่างจังหวัดยังมีการซื้อเสียงมาก"

ในเรื่องของการเลือกตั้งนั้นผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นว่า การเลือกตั้งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาาระบบประชาธิปไตยของไทย

สำหรับ สิทธิเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ทัศนะว่า "เห็นด้วยกับการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ เราไปเห็นชาวบ้าน พวกที่เดือดร้อนจริง ๆ แต่รัฐบาลใจไม่กว้าง คิดว่ารัฐไม่ใช่येอะ"

ในประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ผู้ถูกสัมภาษณ์เห็นว่า การแสดงออกของประชาชนเป็นผลดีต่อระบบการเมือง

ความคิดเห็นต่อนโยบายของรัฐกับความสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย

"ปัจจุบัน ผมว่ายังไม่ใช่ประชาธิปไตยที่แท้จริงนะ คือ รัฐบาลยังไม่ฟังเสียงประชาชนเท่าไร ... ผลประโยชน์ของพรรคพวกตนเองเป็นหลัก ประชาชนต้องการอะไรไม่สนใจ"

นโยบายของรัฐตามระบอบประชาธิปไตย คือ การสนองตอบต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ ตามทัศนะของผู้ถูกสัมภาษณ์

บทบาททางการเมืองในฐานะประชาชนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเลือกตั้ง

"ผมไปเลือกทุกครั้ง ช่างมันใครจะเข้าไปเป็น ส.ส. แต่เราถือว่าเราได้ทำหน้าที่ของเราดีที่สุดแล้ว"

แสดงถึงบทบาทของผู้สัมภาษณ์ที่ส่งเสริมต่อการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย

การแสดงออกในการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ในฐานะประชาชนของผู้ถูกสัมภาษณ์
 "ถ้าในฐานะประชาชนคนหนึ่ง ผมจะทำงานที่ผมทำได้เสมอ ในการแสดงออกถึงความต้องการทางการเมือง แต่ถ้าบทบาทในฐานะตำรวจสันติบาลก็อีกอย่างหนึ่งนะ"

ในฐานะประชาชน ผู้ถูกสัมภาษณ์มีส่วนต่อการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพในระบบประชาธิปไตย

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตำรวจสันติบาลตามนโยบายของรัฐ ผู้ถูกสัมภาษณ์กล่าวว่า

"ถ้าผมถูกสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ ชัดกับหลักการประชาธิปไตย ผมจะไม่ทำ เพราะถือว่าหน้าที่ของสันติบาลคือ การสอดส่อง ดูแล พฤติกรรมของกลุ่มที่เป็นภัยต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คนที่มาเป็นผู้การสันติบาลต้องรับใช้ ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ไม่ใช่รับใช้การเมือง ปัจจุบันเรามีนโยบายในการทำงานที่แน่นอน วางตัวเป็นกลางทางการเมือง"

ในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐ ผู้ถูกสัมภาษณ์มีส่วนสนับสนุนต่อระบบประชาธิปไตยอย่างมาก โดยยึดถืออุดมการณ์ในการทำงานของสันติบาล ต่อการรับใช้ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ไม่ใช่รับใช้ตัวบุคคล หรือรัฐบาลเพียงอย่างเดียว

บทบาทในฐานะตำรวจสันติบาล กับการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย

"ตอนนี้ก็ทำอยู่แล้ว เช่น การทำงานของเรา มีการรับฟังความเห็นของผู้ปฏิบัติ งานในการปฏิบัติหน้าที่ในเรื่องต่าง ๆ สำหรับการเดินขบวนเรียกร้องของประชาชน การรายงานต้องสืบทราบถึงความเป็นจริง ว่าประชาชนมีความเดือดร้อนจริง ๆ และรวบรวมให้รัฐบาลทราบ แต่ถ้าเป็นเครื่องมือกลุ่มผู้ฉวยโอกาส เราก็รายงานไปตามความเป็นจริง"

ผู้ถูกสัมภาษณ์มีส่วนต่อการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยจากการพิจารณาตามคำให้สัมภาษณ์

สรุป

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังนี้ คือตำรวจสันติบาล กลุ่มตัวอย่างที่หนึ่ง เป็นกลุ่มที่มีตำแหน่งในระดับรองสารวัตร มีจำนวน 3 คน จบการศึกษาจากสาขาวิชาที่แตกต่างกัน คือ รัฐศาสตร์, สามพราน และปริญญาตรีทางสาขาวิชาอื่น

กลุ่มตัวอย่างที่สอง เป็นกลุ่มที่มีตำแหน่งในระดับตั้งแต่ สารวัตร จนถึงรองผู้บังคับการ มีจำนวน 3 คน จบการศึกษาจากสาขาวิชาที่แตกต่างกันคือ รัฐศาสตร์, สามพราน และปริญญาตรีทางสาขาวิชาอื่น

จากผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ทั้ง 2 กลุ่ม สรุปโดยรวมถึงบทบาทของตำรวจสันติบาลชั้นสัญญาบัตร กับการเสริมสร้างประชาธิปไตย ในประเด็น ทศนคติทางการเมือง บทบาทในฐานะประชาชน และบทบาทในฐานะตำรวจสันติบาล โดยแยกพิจารณาตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ผู้ที่จบการศึกษาทางสาขาวิชารัฐศาสตร์ มีทัศนคติทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย และบทบาททางการเมืองในฐานะประชาชน ที่สนับสนุนต่อระบอบประชาธิปไตย ในระดับสูงกว่า ผู้ที่จบจากการศึกษา วิชาอื่น ๆ

ส่วนบทบาทในฐานะตำรวจสันติบาลที่มีต่อการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ระหว่างผู้ที่จบมาจากสาขาวิชาที่ต่างกัน จะมีบทบาทที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย การกระทำบางอย่างก็จำเป็นต้องกระทำ เพราะตำรวจ ยึดถือในคำสั่งและระเบียบวินัยในองค์การของตน หน้าที่ของตำรวจสันติบาลนั้นต้องเกี่ยวข้องโดยตรง กับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น บทบาทของฐานะที่เป็นตำรวจสันติบาล จึงไม่สามารถส่งเสริมต่อระบอบประชาธิปไตยได้เท่าเทียมกับบทบาทในฐานะประชาชนมากเท่าใดนัก

แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว ทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตยของตำรวจสันติบาลจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1, 2 คือ มีทัศนคติที่สนับสนุนต่อการเลือกตั้ง, สิทธิเสรีภาพและนโยบายของรัฐ และผู้นำทางการเมือง ที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในเรื่องบทบาทในฐานะประชาชน ที่ส่งเสริมต่อระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน ในประเด็นการเลือกตั้งและสิทธิเสรีภาพ ผู้ถูกสัมภาษณ์ มีบทบาทที่เอื้ออำนวยต่อระบอบประชาธิปไตย ส่วนบทบาทในฐานะตำรวจสันติบาลที่มีต่อการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ในส่วนเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายของรัฐ ผู้ถูกสัมภาษณ์มีบทบาทที่เอื้ออำนวยต่อระบอบประชาธิปไตยแต่อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย

จากผลการศึกษาปรากฏว่า ความแตกต่างในระดับตำแหน่งของกลุ่มที่หนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีตำแหน่งในระดับต่ำ กับกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่มีตำแหน่งในระดับสูง ไม่ได้มีผลต่อบทบาทในทางการเมืองในฐานะประชาชน, บทบาททางการเมืองในฐานะตำรวจสันติบาล และทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างไร ผลการศึกษามีเพียงแต่สาขาวิชาของการศึกษาที่แตกต่างกันเท่านั้น ที่มีผลต่อบทบาททางการเมืองในฐานะประชาชน และทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่างกันจากการที่สาขาวิชาของการศึกษามีผลต่อความแตกต่างในระดับของทัศนคติทางการเมือง และ

บทบาททางการเมืองในฐานะประชาชน สามารถนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบเข้ากับทฤษฎีแนวความคิดที่มีต่อทัศนคติและการประพฤตินิติที่เป็นประชาธิปไตย กับสาขาวิชาของการศึกษา ได้ดังนี้

การที่สมาชิกของสังคมมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย คือยึดถือและประพฤตินิติปฏิบัติตามคุณค่าที่เป็นประชาธิปไตยนั้น จะมีความสัมพันธ์กับการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองนี้จะเป็นเรื่องของทัศนคติ ความเชื่อ และความรู้สึกในใจ ซึ่งทำให้เกิดระเบียบและความหมายแก่กระบวนการทางการเมือง และก่อให้เกิดกฎเกณฑ์หรือข้อสมมุติฐาน ซึ่งทุกคนยอมรับสำหรับเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมในระบบการเมืองและบรรทัดฐานที่ถือว่าเป็นหลักปฏิบัติในการปกครอง¹⁵ วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเกี่ยวข้องกับการมีทัศนคติ ความเชื่อของประชาชนต่อการเมืองและส่งผลต่อการมีพฤติกรรมทางการเมืองของเขา การที่บุคคลมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจึงเท่ากับว่าบุคคลนั้นมีทัศนคติ ความเชื่อไปในทางที่เป็นประชาธิปไตย และมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมทางการเมืองไปในแบบประชาธิปไตยอีกด้วย

การที่บุคคลในแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะใดนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการอบรมกล่อมเกลารวมถึงการเมือง หรือการถ่ายทอดวัฒนธรรม

นักวิชาการถือว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการเมือง จากการศึกษาของ Almond และ Verbra พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการอบรมกล่อมเกลารวมถึงการเมืองซึ่งมีสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ความสัมพันธ์ทางสังคม สถาบันศาสนา ประเพณี และอื่น ๆ

¹⁵ Lucian W. Pye, Aspects of Political Development (Boston: Little, Brown and Company, 1966), pp. 104-105.

เมืองแก่ประชาชน เพราะระบบการศึกษาช่วยให้บุคคลมีความรู้ทางการเมืองดีขึ้น และมีความเชื่อมั่นในบทบาททางการเมืองของตน สถานศึกษาจึงมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพของผู้ศึกษา¹⁶

การศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้นได้เปิดการเรียนการสอนเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งแต่ละสาขาวิชาที่มีวิชาเรียน วิธีการสอน ตลอดจนกิจกรรมที่แตกต่างกัน โดยสาขาสังคมศาสตร์จะเน้นหนักทางด้านค่านิยม พฤติกรรมมนุษย์ ปรัชญา และปัญหาของสังคม ลักษณะวิชาจึงเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น โต้แย้งเหตุผล และกิจกรรมในหลักสูตรก็มักจะเกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมืองและสังคม แต่สาขาวิทยาศาสตร์นั้นจะศึกษาตามทฤษฎีที่มีกฎเกณฑ์ค่อนข้างตายตัวแน่นอน การศึกษาก็เป็นการทดลองในห้องปฏิบัติการ ไม่มีลักษณะของการแสดงความคิดเห็น ดังนั้นบัณฑิตนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ก็น่าที่จะมีโลกทัศน์และการมองปัญหากว้างขวาง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น จึงน่าที่จะมีทัศนคติแบบประชาธิปไตย¹⁷ ซึ่งไกรวุธ จิระบุตร¹⁸ ก็พบว่านิสิตนักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่มีทัศนคติทางการเมืองเป็นแบบประชาธิปไตย มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองและความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความกระตือรือร้นสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองมากกว่านิสิตนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ และมีทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการน้อยกว่านิสิตนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ แต่อย่างไรก็ดีการเรียน

¹⁶ สุจิต บุญบงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย,"
วรรณไวทยากร : รัฐศาสตร์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 10.

¹⁷ Robert E. Lane, Political Man (New York : The Free Press, 1972), p. 102 อ้างใน ไกรวุธ จิระบุตร, "ทัศนคติทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทย," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 196.

¹⁸ ไกรวุธ จิระบุตร, "ทัศนคติทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทย," หน้า 195-247.

การสอนนั้นเมื่ออยู่หลายสาขาวิชา บุคคลที่ได้รับการศึกษาในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งมากขึ้น จะมีทัศนคติและบทบาทที่แตกต่างจากบุคคลที่ได้รับการศึกษาในอีกสาขาวิชาหนึ่ง ตามผลการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาทางรัฐศาสตร์จะมีทัศนคติและบทบาททางการเมืองที่แตกต่างจากบุคคลที่ได้รับการศึกษาสาขาวิชาอื่น ๆ

ตำรวจสันติบาลในปัจจุบัน ได้มีส่วนช่วยต่อการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งขัดกับบทบาทที่ผ่านมาในอดีต ตำรวจสันติบาลเป็นเพียงเครื่องมือของรัฐบาล เพื่อกำจัดศัตรูทางการเมือง แต่ในปัจจุบันการที่ตำรวจสันติบาลมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น¹⁹ ซึ่งอาจเป็นเพราะการอบรมกล่อมเกลากองค์การเอง และลักษณะของงานที่ปฏิบัติอันจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งนโยบายของรัฐที่เปลี่ยนไป ที่ต้องการให้ตำรวจสันติบาลมีส่วนช่วยในการส่งเสริมระบบประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากการนำแนวทางนโยบาย 66/2523 และ 66/2525 มาใช้ ทำให้ตำรวจสันติบาลมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย เช่น มีการเพิ่มความรู้ความเข้าใจ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยการจัดการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ทำให้ตำรวจสันติบาล มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันตำรวจสันติบาล มีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบประชาธิปไตย และนี่ย่อมแสดงให้เห็นว่า ตำรวจสันติบาลจะมีบทบาทที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยต่อไปในอนาคตด้วย

¹⁹ร.ต.อ. เรืองศักดิ์ จริตเอก, "ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองบังคับการตำรวจสันติบาล," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 78-79.